

ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΟΛΛΕΓΙΑ ΣΤΗ ΣΚΩΤΙΑ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΥΤΕΡΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΜΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΜΠΗ

Διευθυντοῦ Παιδαγ, Ἀκαδημίας Θεσ)νίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Τμήμα μεθόδων (Department of Methods)

Τὸ Τμήμα τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ ἅλα τὰ Τμήματα τοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House. Τὸ προσωπικὸ του ἀποτελεῖται ἀπὸ 16 καθηγητὰς. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του εἶναι: Ἡ ὀργάνωσι τοῦ προγράμματος τῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων τῶν σπουδαστῶν, πού, ὅπως εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ ποῦμε παραπάνω, γίνονται στὰ σχολεῖα τῆς περιφέρειας τοῦ Κολλεγίου, ἢ παρακολουθῆσι τῶν διδασκαλιῶν τῶν σπουδαστῶν καὶ ἢ ἐκτίμησι τῶν διδακτικῶν τῶν ἱκανοτήτων, ἢ ὀργάνωσι κύκλων μαθημάτων καὶ φροντιστηρίων σχετικῶν μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ τίς μεθόδους γενικὰ τῆς διδασκαλίας, μὲ τὴν ὀργάνωσι καὶ διοίκησι μιᾶς τάξεως καὶ μὲ ἄλλα θέματα σχολικῆς πράξεως, ἢ προετοιμασία ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν μέσα στὸ Πρότυπο καὶ σὲ σχολεῖα τῆς πόλεως τοῦ Ἐδιμβούργου ἢ ἄλλων πόλεων καὶ κωμοπόλεων.

Οἱ ὑπηρετοῦντες στὸ Τμήμα τοῦτο καθηγηταὶ ἔχουν τὴν εὐθύνη τῆς παρακολουθήσεως τῶν πρακτικῶν διδασκαλιῶν τῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν στὰ διάφορα σχολεῖα. Κάθε Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο ἔχει μιὰ πολὺ ἐκτεταμένη περιφέρεια σχολείων κάθε τύπου, ὅπου μεταβαίνουν οἱ ἐκπαιδευόμενοι γιὰ νὰ ἀσκηθοῦν στὸ διδάσκειν καὶ στὴ διοίκησι τῆς τάξεως ἢ τοῦ σχολείου — στὴν περίπτωσι ὀλιγοθεσίων σχολείων. Τὸ Πρόγραμμα κατανομῆς τῶν ἀσκουμένων ρυθμίζεται πολὺ πρὶν, σὲ συνεργασία μὲ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Τμήματος καθηγητὴ καὶ τοὺς Διευθυντὰς τῶν σχολείων. Φυσικὰ ἢ συνεργασία αὐτὴ γίνεται μὲ τοὺς Διευθυντὰς ἐκείνους πού δείχνουν κατανόησι, προθυμία καὶ ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένη ἐνημέρωσι στὰ μεθοδολογικὰ κυρίως ζητήματα. Οἱ ἀσκούμενοι χωρίζονται σὲ μικρὰς ομάδες καὶ ὁ κάθε καθηγητὴς τοῦ Τμήματος ἔχει τὴν εὐθύνη μερικῶν ἀπὸ τίς ομάδες, πού διασκορπίζονται σὲ παικίλλες τάξεις ἐπὶ 2 ἕως 3 ἑβδομάδες σὲ κάθε χρονικὴ περίοδο. Πρέπει νὰ σημειωθῆ ἔδῳ ὅτι τὰ περισσότερα σχολεῖα εἶναι πολυτάξια μὲ πολλὰς τάξεις. Συνηθισμένος εἶναι ὁ τύπος σχολείου μὲ 15-20 τάξεις, πόλλα δὲ σχολεῖα ἔχουν καὶ 30 τάξεις, μὲ ἴσο ἀριθμὸ διδασκάλων. Ἔτσι σὲ ἓνα σχολεῖο μπορεῖ νὰ ἀσκοῦνται πολλοὶ σπουδασταὶ καὶ σπουδάστριες.

Στὸ διάστημα τῆς πρακτικῆς ἀσκήσεως ὀργανώνονται στὰ σχολεῖα αὐτὰ καὶ ὑποδειγματικὲς διδασκαλίαι σὲ τάξεις πού παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καὶ πραγματοποιοῦνται φροντιστηριακὰ μαθήματα πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀσκήσι τῶν σπουδαστῶν γιὰ τὴ συζήτησι τῶν διαφερόντων καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ κάθε σπουδαστοῦ. Στὴν περίπτωσι σπουδαστῶν πού προορίζονται γιὰ σχολεῖα τῆς Β) βαθμοῦ ἐκπαιδεύσεως τίς ὑποδειγματικὲς διδασκαλίαι ἐκτελοῦν οἱ εἰδικοί στὰ διδασκόμενα μάθημα καθηγηταὶ, π.χ. τὴν ὑποδειγματικὴ διδασκαλίαι τῆς Τριγώνομετρίας θὰ κάμη ὁ μαθηματικὸς, τὴν ὑποδειγματικὴ τῆς Ἱστορίας ὁ Ἱστορικὸς κ.ο.κ.

Ἐντύπωσι κάνει ἡ εἰλικρίνεια μὲ τὴν ὁποία οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦν τὶς ἀδυναμίες τους κατὰ τὴ διεξαγωγή τῆς ὑποδειγματικῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἐνθάρρυνσι τῆς κριτικῆς ἀπὸ μέρους τῶν σπουδαστῶν. Ἰδιαίτερη προσοχὴ καταβάλλεται στὴν κατάρτησι τῶν καθηγητῶν τῆς Β) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως στὰ μεθοδολογικὰ ζητήματα καὶ γιὰ τὸ χρόνος ἀσκήσεώς των εἶναι πιὸ περιορισμένος (γιατὶ παρακολουθοῦν παιδαγωγικὰς σπουδὰς 1 ἔτους) καὶ γιὰ τὸ ἀποτελεῖ κοινὴ πεποίθησι ὅλων, ὅτι μιὰ ἐπιτυχῆς διδασκαλία βοηθεῖ ἀφάνταστα στὴν καλλιέργεια τῶν διαφερόντων τῶν μαθητῶν πρὸς τὰ ἀντικείμενα τῆς μαθήσεως καὶ στὴν ἀνάπτυξι τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς αὐτενεργείας γενικὰ τῶν μαθητῶν, πού ὁδηγοῦν αὐτοὺς στὴ παραπέρα βελτίωσι καὶ πρόοδο, τόσο στὴ διάρκεια τῶν σπουδαστῶν τους ὅσο καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὲς. Ὅταν οἱ ὑποδειγματικὰς διδασκαλίαι γίνωνται στὸ Πρότυπὸ τοῦ Κολλεγίου παρακολουθοῦνται, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ δίκτυο τηλεοράσεως ἀπὸ τὶς αἴθουσες τῶν σπουδαστῶν, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ βρίσκωνται μέσα στὴν τάξι, ὅπου γίνεται ἡ διδασκαλία. Σήμερα τὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιον τοῦ Morey House διαθέτει τέτοιον δίκτυον μὲ 11 συσκευὰς παρακολουθήσεως καὶ μιὰ διδασκαλία μπορεῖ νὰ παρακολουθῆται ταυτόχρονα ἀπὸ 11 ομάδες σπουδαστῶν μὲ κάθε ἄνεσι, καὶ χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται ὁ διδάσκων καὶ οἱ μαθηταὶ του. Κατὰ τὴν ὥρα πού γίνεται ἡ διδασκαλία οἱ σπουδασταὶ κρατοῦν σημειώσεις καὶ ὅταν ἡ διδασκαλία - πού παύεται καὶ σὲ ταίρια - τελειώσῃ γίνεται συζήτησι καὶ κριτικὴ μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν καὶ τοῦ διευθύνοντος τὴν ὁμάδα καθηγητοῦ τῆς Διδακτικῆς. Ὅταν ἡ διδασκαλία εἶναι ἐνδιαφέρουσα ξαναπροβάλλεται καὶ στὰ ἐπόμενα ἔτη σὲ ἄλλους σπουδαστάς.

Ἀρκετὰς διδασκαλίαι γίνονται στὸ Τμήμα τῶν Μεθόδων ἀναφορικὰ μὲ τὴν κατασκευὴ καὶ ὀρθὴ χρῆσι τῶν ποικίλων ἐποπτικῶν μέσων κατὰ τὴν διδασκαλία. Τὸ ἀξίωμα τῆς ἐποπτείας, ὅπως καὶ ἐκεῖνο τῆς αὐτενεργείας θεωροῦνται βασικὰ γιὰ μιὰ συγχρονισμένη καὶ ἐπιτυχῆ διδασκαλία, ἀλλὰ χρειάζεται ἐπιδεξιότητα στὴν ἐφαρμογὴ τους.

Τμήματα ἀκαδημαϊκῶν μαθημάτων (Ἀγγλικῆς Γλώσσης, Ἱστορίας, Γεωγραφίας, Μαθηματικῶν, Φυσικῶν, Ξένων Γλωσσῶν).

— Ἡ ἐργασία στὰ Τμήματα αὐτὰ ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὴν κατηγορίαν τῶν σπουδαστῶν, πού αὐτὰ δέχονται. Ἔτσι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς μυσθίζονται στὶς μεθόδους διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τῆς εἰδικότητός των καὶ ἄλλοι προσέρχονται γιὰ τὴν εὐρύτερη κατάρτησι τους στὸν τομέα τῆς εἰδικότητός των ἢ καὶ σὲ ἄλλους κλάδους. Οἱ πτυχιούχοι Πανεπιστημίων κ.ἄ. Σχολῶν παρακολουθοῦν κυρίως μαθήματα πού τοὺς καταρτίζουν μεθοδολογικὰ, ὥστε νὰ διδάσκουν μὲ μεθοδικότητα, πού δίνει σιγουριά στὸν διδάσκοντα, ὠφελεῖ τοὺς διδασκομένους καὶ διευκολύνει τὴν ὀρθὴ παιδονομία τῆς τάξεως. Οἱ σπουδάστριες πού ἐργάζονται γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας παρακολουθοῦν μαθήματα στὰ τμήματα αὐτὰ μὲ κύριον σκοπὸ τὴν εὐρύτερη ἐγκυκλοπαιδικὴ τους μόρφωσι, τόσο σὲ βάθος ὅσο καὶ σὲ πλάτος. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ σπουδαστάς ἄλλων κατηγοριῶν; ὅπως εἶναι ἐκεῖνοι πού φοιτοῦν γιὰ Δίπλωμα καθηγητοῦ Τεχνικῶν, Οἰκιακῆς Οἰκονομίας κλπ. Οἱ σπουδασταὶ μὲ εἰδικὴ μόρφωσι εἰσάγονται καὶ στὴ Φιλοσοφία καὶ τὴ θεωρίαν τῆς ἀγωγῆς γενικὰ καὶ εἰδικὰ, δηλαδὴ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ μάθημα τῆς εἰδικότητός των, γιὰ νὰ γνωρίζουν γιὰ τὸ διδάσκον αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, γιὰ τὸ διδάσκον ἔτσι καὶ ὄχι ἀλλοιῶς. Τέλος, καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό, ὁδηγοῦνται στὴν ἀξιολόγησι τῶν χρησιμοποιουμένων ἢ καὶ νέων σχολικῶν βιβλίων καὶ ἐγχειριδίων καὶ ἀσκοῦνται στὴ χρῆσι τῶν ὀπτικο-ἀκουστικῶν μέσων διδασκαλίας καὶ τὴν ἀξιολόγησι τους. Αὐτὰ γίνονται γιὰ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἡ εὐθύνη γιὰ τὴν ἐπιλογή τῶν ἀναγνωστικῶν καὶ λοιπῶν βιβλίων τῶν μαθητῶν ἀφίεται στοὺς ἴδιους τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Ἐπειδὴ κυκλοφοροῦν πάρα πολλὰ βιβλία γιὰ μαθητάς οἱ διδάσκαλοι των πρέπει νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ κρίνουν τὰ βιβλία

αυτά και να συνιστούν τα καλύτερα. Ο Σύλλογος των διδασκόντων κάθε σχολείου αποφασίζει μόνος του για τα βιβλία, που θα εισαχθούν στο σχολείο, και κάθε διδάσκαλος παρουσιάζει έκθεσι για τα βιβλία που νομίζει πιο κατάλληλα.

Τμήμα 'Αγγλικής (English Department)

Το Τμήμα τουτο έχει 6 καθηγητάς, αλλά προβλέπεται σύντομα ή αύξησι του αριθμού των, λόγω της σπουδαιότητος που αποδίδεται σήμερα στο έργο του, που συνίσταται: α) στη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας και λογοτεχνίας και β) στην προπαρασκευή των σπουδαστών στο να την διδάσκου σωστά. Οι μισοί από τους σπουδαστάς του Κολλεγίου, ανήκοντες σε διάφορες κατηγορίας, σπουδάζουν συστηματικώτερα την αγγλική γλώσσα, γιατί οι γνώσεις που πήραν στα σχολεία της Β) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως δεν κρίνονται επαρκείς για μέλλοντες διδασκάλους. Ο διδάσκαλος, όποια κι αν είναι ή ειδικότητά του, πρέπει να κατέχη πλήρως τή γλώσσα και αυτό αποτελεί βασική υποχρέωσι για το Τμήμα 'Αγγλικής να το επιτύχη, στην περίπτωσι των ασκουμένων σε αυτό σπουδαστών. Κάθε διδάσκαλος πρέπει να έχη την ικανότητα να επικοινωνή με ευχέρεια με τους μαθητάς του, ιδιαίτερα την ικανότητα της επικοινωνίας με τον προφορικό λόγο. Σάν σπουδαστής λοιπόν του Παιδαγωγικού Κολλεγίου οφείλει να κατανοήση το πεδίο της γλώσσας και τα όριά της. Το θέμα της διδασκαλίας της αγγλικής παρουσιάζει πολλά προβλήματα για τους καθηγητάς του Κολλεγίου γιατί οι σπουδασταί του ανήκουν σε διάφορες κατηγορίες. Άλλοι είναι πτυχιούχοι Παν)μίου, άλλοι απόφοιτοι άλλων Σχολών και άλλοι έρχονται με τα έφοδια του αποφοίτου Γυμνασίου. Χρειάζεται λοιπόν να υπάρχουν τέτοια προγράμματα, που να ανταποκρίνονται στις γλωσσικές γνώσεις των σπουδαστών και να τους βοηθού στην παραπέρα γλωσσική τους ανάπτυξι, όπου τουτο επιβάλλεται. Ο απόφοιτος ενός Κολλεγίου Καλών Τεχνών π.χ. που έρχεται στο Moray House για παιδαγωγικές σπουδές, ασφαλώς γνωρίζει να μιλάη για την τέχνη του, το ειδικό λεξιλόγιο της ειδικότητός του, αλλά σάν διδάσκαλος Καλών Τεχνών ίσως να μη γίνεται πάντοτε αντιληπτός από τους μαθητάς του. Του είναι απαραίτητη ή αναζήτησι νέων μορφών έκφράσεως και ή εξοικείωσι του με αυτά, αν θέλη ή διδασκαλία του να παρουσιάζη τή σαφήνευα εκείνη που θα τον φέρνη σε έπαφή με τους μαθητάς του και να αποδώη καρπούς. Αντίθετα ή σπουδάστρια που εργάζεται για το Δίπλωμα διδασκαλίσσης Α) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως πρέπει να διευρύνη τίς γνώσεις της στη γλώσσα και ταυτόχρονα να μυηθή στις μεθόδους διδασκαλίας της σε παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, ενώ ο πτυχιούχος της φιλολογίας θα πρέπει να πάρη μαθήματα μόνο στις μεθόδους διδασκαλίας του μαθήματος τουτου. Υπογραμμίζεται ακόμη και ο ρόλος που παίζει ή λογοτεχνία στην άρτιώτερη γλωσσική κατάρτισι των σπουδαστών γενικά.

'Από τα προγράμματα μαθημάτων που καταρτίζει το Τμήμα 'Αγγλικής, θα ασχοληθούμε κυρίως με εκείνο που προορίζεται για διδασκάλισσες Α) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως, που παρακολουθού τον τριετή κύκλο σπουδών. Οι σπουδάστριες αυτές έρχονται κατ' ευθείαν από τα σχολεία της Β) βαθμίου 'Εκπαιδεύσεως, όπου οι καθηγηταί τους της φιλολογίας είναι υποχρεωμένοι να διδάξουν την γλώσσα έτσι ώστε να τίς βοηθήσουν να επιτύχουν στις εξετάσεις του 'Ακαδημαϊκού 'Απολυτηρίου. Υπάρχουν βέβαια και φιλόλογοι που βοηθού τους μαθητάς των να αγαπήσουν τή μελέτη και τή λογοτεχνία, πράγμα που συντελεί στην περαιτέρω γλωσσική ανάπτυξι των μαθητών των, αλλά αυτό γίνεται σε περιωρισμένη κάπως κλίμακα, αν και καταβάλλονται όλο και περισσότερες προσπάθειες προς την κατεύθυνσι αυτή. Η μέλλουσα διδασκάλισσα, εκτός από την τυπική γνώσι της γραμματικής και του συντακτικού και μερικών κλασικών λογοτεχνικών έργων, πρέπει: α) να γνωρίζη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μητρικής της γλώσσας, τίς ιδιορρυθμίες της, β) να ξέρη

τί είναι εκείνο που κάνει ένα κείμενο καλό — όχι απλώς όρθο φραστικά — πράγμα που μας υποχρεώνει να λάβουμε υπ' όψιν τον συγγραφέα και τις προθέσεις του καθώς και τη μορφή της γλώσσας — το ύφος — που αυτός χρησιμοποιεί, και γ) να συναισθανθώ την πραγματική αξία της λογοτεχνίας σαν μέσου καθολικής καλλιέργειας του πνεύματος και της ψυχής του ανθρώπου, και την ανάγκη να επεκτείνω τη μελέτη της στο τόσο πλούσιο πεδίο της λογοτεχνίας. Καταλαβαίνουμε τώρα γιατί το Τμήμα 'Αγγλικής του Κολλεγίου του Moray House δίνει μεγάλη σημασία στη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας στις μέλλουσες διδασκάλισσες και στον καταρτισμό όσο γίνεται πιο τελείων προγραμμάτων μαθημάτων για την κατηγορία αυτή των σπουδαστριών, καθώς και την εφαρμογή συγχρόνων μεθόδων διδασκαλίας των. Η διαπίστωση ότι για σπουδάστριες — και σπουδαστές — που έχουν περατώσει τις γυμνασιακές τους σπουδές ή εργασία σε μικρές ομάδες με τη διαλογική μορφή διδασκαλίας είναι ή περισσότερο ενδεδειγμένη αρχίζει να βρίσκει την πρακτική της εφαρμογή στη διδασκαλία της αγγλικής — σαν μητρικής φυσικά — γλώσσας στο Κολλέγιο του Moray House.

Βασικά εμπόδια στη γενίκευση του τρόπου τούτου εργασίας στο Τμήμα 'Αγγλικής είναι ή έλλειψη στεγαστικών χώρων και ή έλλειψη προσωπικού, που όμως σύντομα θα αντιμετωπισθούν κατά τας αισιόδοξες προβλέψεις των καθηγητών του Κολλεγίου. Προς το παρόν οι πρωτοετείς σπουδάστριες διδάσκονται με το σύστημα τούτο. Παρακολουθούν και γενικά μαθήματα σε ύψηλότερο επίπεδο παρ' ότι στα σχολεία της Δευτεροβαθμίου Έκπαιδευσεως, αλλά ή περισσότερη εργασία γίνεται σε μικρές ομάδες και υπό φροντιστηριακή μορφή, που επιτρέπει στον διδάσκοντα να λαμβάνη υπ' όψιν του την κάθε σπουδάστρια σαν άτομο — δηλ. το βασικό επίπεδο γλωσσικής της αναπτύξεως — ώστε να μπορέση να την βοηθήση στη γλωσσική της τελειοποίηση. Οι γραπτές εργασίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην περίπτωση αυτή. Έτσι που δίδονται σχετίζονται άμεσα προς την μελλοντική τους εργασία στα σχολεία και προς την βαθμίδα γλωσσικής αναπτύξεώς τους και επί πλέον τις εισάγουν προοδευτικά σε νέες περιοχές της λογοτεχνίας, που τους ήταν έντελως άγνωστες. Η διδασκαλία της αγγλικής διακόπτεται στο Β' έτος, αντίθετα προς ότι γίνεται στο Παιδαγωγικό Κολλέγιο του Dundee, όπου το μάθημα τούτο διδάσκεται και στο Β' έτος 2 ώρες την εβδομάδα, για να συνεχισθή συστηματικώτερη ακόμη στο Γ' έτος σπουδών, όπου διατίθενται 3 ώρες την εβδομάδα, δηλ. μία ώρα περισσότερη από ό,τι στο Κολλέγιο του Dundee κατά το Β' έτος. Η διδασκαλία γίνεται σε δλόκληρη την τάξη σε μία σειρά θεμάτων που διαλέγουν οι ίδιοι οι διδάσκοντες, αλλά απαιτούν κατ' ιδίαν μελέτη — δηλ. ατομική εργασία από μέρους των σπουδαστριών πάνω σε έργα του Σαίξπηρ και άλλα εκλεκτά έργα της Σικωτικής λογοτεχνίας. Οι σπουδάστριες είναι ακόμη υποχρεωμένες να παρουσιάσουν και μία αξιόλογη γραπτή εργασία σε θέμα που ανταποκρίνεται προς τα ειδικά τους διαφέροντα. Μερικές σπουδάστριες επεκτείνουν την κατ' ιδίαν μελέτη τους σε 3 έως 4 θέματα, που αγκαλιάζουν ένα αρκετά ευρύ πεδίο της λογοτεχνίας και δέχονται σημαντική σε βάθος και πλάτος φροντιστηριακή βοήθεια. Η προοπτική των καθηγητών του Τμήματος τούτου είναι να επεκταθούν ακόμη περισσότερο οι εργασίες του είδους αυτού σε μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστριών, που δείχνουν διαφέρον για τη λογοτεχνία. Προς το παρόν για την ικανοποίηση των σπουδαστριών αυτών έχει περιληφθή στα μαθήματα εξειδικεύσεως και το μάθημα της 'Αγγλικής γλώσσας και λογοτεχνίας, που διδάσκεται σε επίπεδο πανεπιστημιακό, φυσικά.

Η εξειδίκευση δεν περιορίζεται στη μελέτη απλώς της λογοτεχνίας, αλλά επεκτείνεται και σε διάφορες γλωσσικές μελέτες, όπως π.χ. στη μελέτη των παιδικών γραπτών (έκθέσεων, διηγημάτων παιδικών, που γράφονται από τα παιδιά, κλπ.). Οι πρόσφατες γλωσσολογικές έρευνες στη Μεγάλη Βρεταννία είναι φυσικό να επηρεάζουν τις ιδέες των διδασκόντων σχετικά με τον τρόπο της διδασκαλίας της ανα-

γνώσεως, τῆς ἐκθέσεως, τῆς γραμματικῆς κλπ. θεμάτων τῆς γλώσσας. Πράγματι ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ἡ ἔρευνα ἔχει γίνει μιὰ ἀπὸ τίς ἀναγκαῖες ἐργασίες στὸ Τμήμα Ἀγγλικῆς τοῦ Κολλεγίου, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα μέσα, καὶ ἰδίως τὸ λίγο προσωπικὸ δὲν ἐπιτρέπουν ἀνάληψι σοβαρῶν ἐρευνῶν. Ἀνάμεσα στὰ θέματα, ποὺ τώρα ἐξετάζονται ἐρευνητικὰ εἶναι καὶ τὰ παρακάτω: Ποιὰ εἶναι ἡ σχέση ἀνάμεσα στὸ γραπτὸ καὶ προφορικὸ λόγο; Εἶναι χρήσιμοι οἱ γραμματικοὶ τύποι, ποὺ διδάσκονται στὰ παιδιὰ καθὼς καὶ οἱ μορφές συντάξεως, ποὺ τοὺς μαθαίνουν, γιὰ τὴν ἀποδοτικὴ αὐτοέκφρασι τῶν παιδιῶν; ἢ ἀκόμη στὴν μετ' ἡθους ἀνάγνωσι ποικίλων κειμένων; κλπ. Γίνονται ἐπίσης μελέτες γιὰ τὴν ἀξιολόγησι ἐνὸς νέου συστήματος, ποὺ ἔχουν ἐπινοήσει δυὸ διδάσκαλοι τῆς Γλασκώθης γιὰ τὴν βελτίωσι τῆς γραφομένης γλώσσας ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τὰ καθυστερημένα παιδιὰ τῶν σχολείων τῆς Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Ἐξετάζονται ἀκόμη καὶ τὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια γιὰ τὴν συστηματικὴ σπουδὴ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ γίνεται προσπάθεια ἀξιολογήσεώς των. Μὲ τίς σπουδάστριες ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὸ Δίπλωματῆς διδασκαλίσσης Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως γίνονται πολλὲς συζητήσεις καὶ κριτικὲς κατὰ τὴν περίοδο τῆς πρακτικῆς τους ἀσκήσεως στὰ σχολεῖα, ὅπου συζητοῦνται ζητήματα μεθοδολογικά, ποὺ ἔχουν ἤδη διδαχθῆ ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς των τῆς εἰδικῆς καὶ γενικῆς Διδακτικῆς. Πολλὰ ἀκόμη θὰ μπορούσαν νὰ λεχθοῦν γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ Τμήματος καὶ στοὺς ἄλλους τομεῖς, ὅπως στὸν καταρτισμὸ τῶν προγραμμάτων γιὰ τοὺς σπουδαστὰς ἄλλων κατηγοριῶν; γιὰ τὴν ἐνθάρρυνσι τῶν διδασκόντων νὰ ἐργασθοῦν μὲ βᾶσι καὶ τὰ προσωπικὰ των διαφέροντα γιὰ τίς διδακτικὲς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν στὴ Σχολὴ Γλωσσολογικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου ἢ τὴν βοήθεια ποὺ παίρνουν ἀπὸ αὐτὴν, γιὰ τὴν δραστηριότητά τους στὴ διδασκαλία τοῦ Σαίξπηρικῦ ἰδίως δράματος καὶ τὴν ὀργάνωσι στὸ ἐτήσιο φεστιβάλ τοῦ Ἐδιμβούργου θεατρικῶν παραστάσεων μὲ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, ποὺ ἀποτελοῦν ἀξιόλογο καλλιτεχνικὸ γεγονός κάθε Αὐγουστο κλπ., ἀλλὰ ὁ περιορισμένος σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐργασίας μὲ ὑποχρεώνει νὰ τὰ παραλείψω.

Τμήμα ἀγωγῆς τοῦ λόγου (Speech Department)

Τὸ Τμήμα τοῦτο ἔχει 6 καθηγητὰς καὶ μὲ τὸν εἰδικὸ σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκει ἔρχεται κατὰ κάποιον τρόπο νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐργασία ποὺ γίνεται στὸ Τμήμα τῆς Ἀγγλικῆς. Ἡ ἐργασία στὸ Τμήμα αὐτὸ ἀποσκοπεῖ α) στὴν καλλιέργεια τῆς φωνῆς καὶ τὴν βελτίωσι τῆς ὁμιλίας τῶν μελλόντων ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ὥστε νὰ πραγματοποιοῦν ἐπιτυχεῖς διδασκαλίες καὶ β) στὴν διέγερσι τοῦ διαφέροντός των πρὸς τὰ τοπικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα καὶ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἰκανότητος γιὰ τὴν ἀξιολογικὴ ἐκτίμησι τῶν διαφορῶν ποὺ τὰ ἰδιώματα αὐτὰ παρουσιάζουν. Μαθήματα ἀγωγῆς τοῦ λόγου παρακολουθοῦν ὅλοι οἱ σπουδασταὶ τοῦ Moray House σὲ κάποια περίοδο τῆς φοιτήσεώς τους στὸ Κολλέγιο.

Τὸ σχεδιαζόμενον πρόγραμμα μαθημάτων περιλαμβάνει μαθήματα ὀρθοφωνίας, μαθήματα γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ μιλήσῃ κανεὶς ἐκ τοῦ προχείρου ἢ κατόπιν σχετικῆς προπαρασκευῆς, μαθήματα γιὰ τὸν τρόπο ποὺ γίνεται μιὰ συζήτησι, μαθήματα γιὰ τὸ πῶς γίνονται σχόλια καὶ ἄλλα ραδιοπρογράμματα, μαθήματα ἀπαγγελίας καὶ ἠθοποιίας κλπ. Κατὰ τὴ διδασκαλία τῆς δραματικῆς τέχνης τὸ βάρος πέφτει στὴν ἐργασία δραματοποιήσεως ποὺ μπορεῖ νὰ γίνῃ μέσα στὴν τάξι, στὴ μίμησι, στὴ χρῆσι κουκλῶν καὶ μαριονετῶν (κουκλοθέατρο καὶ θέατρο νευροσπάστων) κλπ. Ἀκόμη γίνονται μαθήματα θεραπευτικῆς ἀγωγῆς τοῦ λόγου σὲ ὠρισμένες κατηγορίες σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν.

Γιὰ τὴν ἐργασία αὐτὴ χρησιμοποιοῦνται, σὲ μεγάλη κλίμακα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ζωντανὴ διδασκαλία τῶν καθηγητῶν, τὸ ραδιόφωνο, ἀπ' ὅπου μεταδίδονται εἰδικὰ μαθήματα, τὸ γραμμόφωνο καὶ τὸ μαγνητόφωνο.

Τμήμα κοινωνικῶν σπουδῶν (Department of social study) (1)

Τὸ Τμήμα τοῦτο, πού εἶναι τὸ νεώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ Τμήματα τοῦ Κολλεγίου, ἰδρύθηκε πρὶν ἀπὸ 3-4 χρόνια καὶ παρουσιάζει ἀρκετὸ διαφέρον. Τὸ πρόγραμμα σπουδῶν διαρκῶς τροποποιεῖται καθὼς τὰ ἔτη σπουδῶν, οἱ διάφοροι κύκλοι μαθημάτων καὶ οἱ σπουδασταὶ τοῦ αὐξάνονται. Στὸ ἀρχικὸ προσωπικὸ του, πού τὸ ἀποτελοῦσε μόνον ἕνας καθηγητὴς τοῦ μαθήματος τῆς Κοινωνιολογίας, ἔχουν σήμερα προστεθῆ ἄλλοι τρεῖς καὶ μερικὸι ἄλλοι ἐργάζονται μὲ ἐπιμόθιο.

Τὸ Τμήμα Κοινωνικῶν Σπουδῶν βασίζει τὴν ἐργασία του στὶς ἐξῆς δύο βασικὲς ἀρχές α) ὅτι γιὰ νὰ προπαρασκευάσῃ καλὲς σπουδαστὰς ἱκανοὺς νὰ ἐργασθοῦν στὸ πεδίο τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων πρέπει νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτό τους καὶ νὰ γίνουσι ὄριμοι καὶ ἱκανοὶ νὰ προσαρμόζονται στὸν βίσιμο δυνατὸ βαθμὸ καὶ β) ὅτι γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸν τὸν σκοπὸ εἶναι οὐσιώδεις νὰ διατηρεῖται μὴ πολὺ στεγὴ ἐπαφὴ ἀνάμεσα στοὺς διδάσκοντες καὶ τοὺς διδασκομένους καὶ νὰ ἐπιτρέπεται ἐλαστικότης στὸ πρόγραμμα μαθημάτων καὶ τὶς χρησιμοποιούμενες μεθόδους, ὥστε νὰ προσαρμόζονται πρὸς τὶς ἀτομικὲς ἀνάγκες κάθε σπουδαστοῦ. Τὸ τελευταῖο τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο ἀν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ σπουδασταὶ τοῦ Τμήματος τοῦτου ἔχουν ποικίλη ἐμπειρία, διαφορετικὴ γενικὴ μόρφωσι καὶ ἡλικία 20-40 ἐτῶν. Ἡ ἐργασία μὲ τοὺς σπουδαστὰς αὐτοὺς γίνεται' σὲ πολὺ μικρὲς ομάδες, πού εἶναι ἀνομοιογενεῖς. Στὴν ἴδια ομάδα μπορεῖ νὰ βρεθοῦν ἕνας συνταξιούχος ἀστυνομικός, ἕνας ὑδραυλικὸς ἀρχιτεκτονικός, ἕνας μηχανικός, ἕνας δημόσιος υπάλληλος, ἕνας νέος πού μόλις τελείωσε τὶς πανεπιστημιακὲς του σπουδὲς κ.ο.κ. Ἐκεῖνο πού συνήθως τοὺς ἐγώνει εἶναι τὸ κοινὸ τους διαφέρον γιὰ τοὺς νέους ἢ τὴν κοινωνία καὶ ἡ μετριοφροσύνη τους, πού τοὺς κάνει νὰ νοιώθουν τὴν ἀνάγκη ἐπὶ πλέον μορφώσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως προκειμένου νὰ ἀναλάβουν ἀνάλογη ἐργασία στὰ διάφορα πεδία κοινωνικῆς δραστηριότητος. Τέτοιοι σπουδασταὶ συμβάλλουν χωρὶς ἄλλο πάρα πολὺ ὄχι μόνον στὴ μόρφωσι τῆ δικῆ τους καὶ τῶν συσπουδαστῶν τους, ἀλλὰ καὶ στὴν τελειοποίησι τῶν προγραμμάτων καὶ τῶν μεθόδων ἐργασίας τοῦ Τμήματος Κοινωνικῶν Σπουδῶν, πού τοὺς ἐκπαιδεύει.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς 4 ἀπὸ τοὺς προσερχομένους γίνονται δεκτοὶ πρὸς φοίτησι. Ὅταν τελειώσουν τὶς σπουδὲς τους στρέφονται πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας γιὰ τὸ ὁποῖο οἱ καθηγηταὶ τους τοὺς κρίνουν περισσότερο καταλλήλους. Ἡ εἰδικὴ αὐτὴ ἐκπαίδευσι τοὺς ἐξασφαλίζει ἀμέσως ἐργασία σὲ μὴ μεγάλη ποικιλία ἐπιχειρήσεων ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων. Ἄλλοι γίνονται Ἀρχηγοὶ Κέντρων Νεότητος, ἄλλοι σύμβουλοι σὲ Σχολεῖα γιὰ παιδιὰ μὲ συναισθηματικὲς διαταραχὲς ἢ σὲ Ἀναμορφωτικὰ Ἰδρύματα, ἄλλοι διευθύνονται ξενοδοχείων καὶ οἰκοτροφείων γιὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ, ἄλλοι εἰσέρχονται σὲ διάφορες ἄλλες ὑπηρεσίες καὶ ἐπαγγέλματα, ὅπως τῆς Κοινωνικῆς Λειτουργοῦ κ.ἄ.

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ Τμήματος Κοινωνικῶν Σπουδῶν ἐκρίθη ἀπαραίτητη ἢ χρησιμοποίησι νέων μεθόδων ἐργασίας. Μετὰ ἀπὸ κάθε διδασκαλία ἀκολουθεῖ συζήτησι σὲ μικρὲς ομάδες, ὅπου οἱ σπουδασταὶ ἐκφέρουν ἐλεύθερα τὶς γνώμες των, προβάλλουν τὶς ἀπορίες των, ἀναλύουν καὶ συμπληρῶνουν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας στὴν τάξι. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ οἱ σπουδασταὶ ἐνθαρρύνονται νὰ παίρουν πῶς ἐνεργὸ μέρος στὴ μορφωτικὴ τους πορεία καὶ ἐτοιμάζουν εἴτε ἀτομικὰ εἴτε σὲ ομάδες γραπτὲς ἐργασίες καὶ σχέδια, πού τὰ παρουσιάζουν στοὺς συσπουδαστὰς των. Οἱ διδάσκοντες διαρκῶς τοὺς παρέχουν ἐρεθίσματα καὶ νύξεις γιὰ τὴ συλλογὴ καὶ

1. Γιὰ περισσότερες πληροφορίες ὁ ἐνδιαφερόμενος μπορεῖ νὰ συμβουλευθῆ τὸ Second Triennial Report τοῦ Moray House College of Education, Ἐδιμβούργον Φεβρουάριος 1964 σελ. 27 κ.ἑ.

έπεξεργασία ύλικου είτε από τή βιβλιοθήκη είτε κατ' εὐθείαν από τήν κοινωνική ζωή, γιά νά συμπληρώνουν έτσι τὸ περιεχόμενο τῶν μαθημάτων, πού διδάσκονται στήν τάξι. Ἐπί πλέον κάθε σπουδαστής βλέπει σέ ιδιαίτερη συνάντησι τὸν καθηγητή του κάθε 15 μέρες, στήν ὁποία μπορεί νά συζητήσῃ ποικίλα προβλήματα ἀπὸ τήν ἀτομική του μελέτη ἢ ἐμπειρία, νά γνωρίσῃ τίς εἰδικές ἀνάγκες του ἢ εἰδικὰ προβλήματα πρὸς λύσι καί νά πάρῃ συμπληρωματικά σχέδια ἐργασίας καί ὁδηγίες, πού θά συμβάλουν στήν ἀτομική του τελειοποίησι.

Ἀπὸ τήν ὅλη ἐργασία τοῦ Τμήματος τούτου ἡ Διεύθυνσι καί τὸ Συμβούλιο Σπουδῶν τοῦ Moray House κατέληξαν σὸ συμπέρασμα ὅτι **μαθήματα Κοινωνιολογίας καί Κοινωνικῆς Παιδαγωγικῆς** εἶναι ἀπαραίτητα καί γιά ὅλους τοὺς ἄλλους σπουδαστάς, πού πρόκειται νά γίνουν ἐκπαιδευτικοί Α) βαθμοῦ ἢ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως. Τὰ μαθήματα αὐτὰ σκοπὸ τους ἔχουν νά βοηθήσουν τὸν μέλλοντα ἐκπαιδευτικὸ νά ἀντιληφθῇ τὴ θέσι πού τὸ λειτούργημά του κατέχει μέσα στήν κοινωνία καί ἀνάμεσα στὰ ἄλλα κοινωνικά λειτουργήματα, νά ἀντιληφθῇ ἀκόμη ὅτι καί ἄλλοι παράγοντες ἐνδιαφέρονται ἐξ ἴσου γιά τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς καί νά πιστέψῃ ὅτι μιὰ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς θά καθιστοῦσε πρὸς ἀποτελεσματικὴ καί τίς δικές του προσπάθειες γιά τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν καί τῶν ἐφήβων. Μερικὰ ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτὰ περιλαμβάνονται στὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς Ψυχολογίας. Οἱ σπουδάστριες γιά τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως εἰσάγονται στήν κοινωνιολογία τῆς οἰκογενείας καί στίς σχέσεις μεταξὺ σχολείου καί κοινωνίας. Τοὺς γίνονται γνωστὰ διάφορα σχέδια ὀργάνωσεως τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς μέσα στὴ σύγχρονη κοινωνία καί τοὺς δίδεται ἢ εὐκαιρία νά συνειδητοποιοῦν καί συζητοῦν τίς κοινωνικὲς τους προκαταλήψεις. Στὸ Τμήμα τῆς Παιδαγωγικῆς πάλι παρακολουθοῦν μερικὰ μαθήματα Παιδαγωγικῆς Κοινωνιολογίας στὸ Β' ἔτος σπουδῶν καί στὸ Γ' ἔτος δίδεται μιὰ σειρά μαθημάτων σέ ὄσες ἐπιθυμοῦν ἐξειδίκευσι στὸν κάλο τῶν Κοινωνικῶν Σπουδῶν. Ἡ εἰσαγωγή τοῦ μαθήματος τῆς Κοινωνιολογίας καί στὸ Πρόγραμμα τῶν μελλόντων ἐκπαιδευτικῶν Α) βαθμοῦ καί Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Moray House καί καθηγητὴ μου διδάκτορα W. J. Inglis ὡς μιὰ ἀπὸ τίς σημαντικώτερες καινοτομίες στὸ πρόγραμμα γιά τὴ μόρφωσι τῶν διδασκαλισσῶν Α) βαθμοῦ ἐκπαιδεύσεως καί τῶν καθηγητῶν. Οἱ μέθοδοι ἐργασίας μὲ τοὺς σπουδαστάς πού πρόκειται νά τύχουν διπλώματος ἢ πιστοποιητικοῦ Κοινωνικῶν Σπουδῶν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸ διαφέρον, ἀλλὰ ἡ ἀνάπτυξι τους ἐδῶ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς μελέτης μου. Ἄλλωστε τὸ Τμήμα τοῦτο βρῖσκεται ἀκόμη στὸ στάδιο τῆς ἀναπτύξεώς του καί ὅτι κι ἂν ποῦμε γι' αὐτὸ σήμερα δὲν θά ἔχη πιά ἀξία γιά αἰετο, ἀφοῦ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ στήν ὀργάνωσι καί τὴ λειτουργία του εἶναι ἡ διαρκὴς ἀλλαγὴ προγραμμάτων, μεθόδων καί προοπτικῶν.

Τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων

Κάθε Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο ἔχει καί τὸ Πρότυπὸ του ἢ καλύπτει τὸ Πειραματικὸ Σχολεῖο, πού μοιάζει περισσότερο μὲ τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν δικῶν μας Πανεπιστημίων (Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης) παρὰ μὲ τὰ Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν μας. Κάθε Πειραματικὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ Δημοτικὸ καί Γυμνάσιο, ἐκτὸς ἀπὸ τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες, πού ἔχει μόνον Δημοτικὸ Σχολεῖο. Στὸ Πειραματικὸ γίνονται ὑποδειγματικὲς διδασκαλίαι χάριν τῶν ἀσκουμένων ὑποψηφίων ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, παρακολουθῆσι τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς, ψυχολογικὴ παρακολουθῆσι τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοὺς σπουδαστάς, δοκιμασία τῆς ἀποτελεσματικότητος διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τοῦ προγράμματος καί ποικίλες ἐρευνες ἐπὶ θεμάτων Ψυχολογίας, Διδακτικῆς καί Ὀδηγητικῆς. Μὲ τὴν προμήθεια δικτύων τηλεοράσεως μὲ ἐσωτερικὸ κή-

κλωμα, πολλά Κολλέγια έχουν συνδέσει με έσωτερικό δίκτυο τηλεοράσεως τις αίθουσες, όπου γίνονται οι υποδειγματικές διδασκαλίες με τις αίθουσες του Κολλεγίου, από όπου παρακολουθούν οι ενδιαφερόμενοι σπουδασταί, όπως αναφέραμε ήδη.

Στα Πειραματικά Σχολεία καλούνται να εργασθούν για λίγα χρόνια απόφοιτοι του Κολλεγίου που έδειξαν εξαιρετική επίδοσι στα μαθήματα, ιδιαίτερες διδακτικές ικανότητες και παιδαγωγικό τάκτ, ανανεωνόμενοι τακτικά, καθώς και δοκιμασμένοι εκπαιδευτικοί, που αποτελούν το μόνιμο προσωπικό του Σχολείου και που είναι ικανοί εκτός από τα διδακτικά τους καθήκοντα να αναλαμβάνουν και έρευνητική εργασία και να βοηθούν τους καθηγητάς των διαφόρων Τμημάτων του Κολλεγίου στην διεξαγωγή αναλόγων έρευνών, για το περιεχόμενο των οποίων μιλήσαμε ήδη στο κεφάλαιο περί της εργασίας των διαφόρων Τμημάτων του Κολλεγίου.

Το Πειραματικό Σχολείο του Παιδαγωγικού Κολλεγίου του Moray House έχει τελευταία περιορισθή μόνο στο Δημοτικό Σχολείο και το Νηπιαγωγείο. Από τον Αύγουστο του 1961 έπαψε να δέχεται μαθητάς για το Γυμνάσιο. Τήν απόφασι αυτή πήρε το Διοικητικό Συμβούλιο του Κολλεγίου του Moray House ύστερα από εισήγησι του Συμβουλίου Σπουδών και του Διευθυντού του Κολλεγίου — με μεγάλη στενοχώρια, όπως μου είπαν — για το λόγο ότι με τήν προσθήκη μιās ακόμη τάξεως στο Γυμνάσιο με πρόγραμμα πολλών μαθημάτων, από τα οποία οι μαθηταί θα παρακολουθούν μερικά μόνον κατά τήν προτίμησι τους, έδημιουργήθη πρόβλημα κτηριακών εγκαταστάσεων, που δεν μπορούσε να διαθέση το Κολλέγιο, λόγω στενότητος χώρου για τήν επέκτασί του, ενώ από το άλλο μέρος οι προσθήκες νέων κύκλων σπουδών στο Κολλέγιο απαιτούσαν τήν άμεση εξέυρεσι αίθουσών διδασκαλίας. Φυσικά αν στο Γυμνάσιο έδέχοντο μεγάλο αριθμό μαθητών, μιὰ τέτοια απόφασι δεν θα είχε κανένα λόγο να ληφθή, γιατί οι ομάδες των μαθητών που θα παρακολουθούσαν τα μαθήματα τής εκλογής των θα ήσαν μεγάλες σε αριθμό, όποτε θα μπορούσαν να λειτουργούν σαν κανονικές τάξεις, όπως συμβαίνει στα Γυμνάσια τής πόλεως. Στην περίπτωσι αυτή θα είχαν να λύσουν το διδακτηριακό πρόβλημα βρίσκοντας άλλου τους απαιτούμένους χώρους.

Το Τμήμα του Δημοτικού Σχολείου αρχίζει σιγά σιγά να χρησιμοποιείται περισσότερο για έρευνα και λιγώτερα για υποδειγματικές διδασκαλίες, γιατί οι τελευταίες μπορούν κάλλιστα να γίνουν και στα άλλα σχολεία όπου γίνεται ή πρακτική άσκησι των σπουδαστών και γιατί ή έρευνα θεωρείται μιὰ από τις σπουδαιότερες ύπηρεσίες που μπορεί και πρέπει να προσφέρη το Πειραματικό Σχολείο ενός Παιδαγωγικού Κολλεγίου. Η μεγάλη έρευνα γύρω από τή διδασκαλία τής Αριθμητικής με τή μέθοδο Cuisenaire που γίνεται εδώ και 10 χρόνια στο Σχολείο αυτό, καθώς και άλλες έρευνες για τήν καλύτερη μέθοδο διδασκαλίας τής αναγνώσεως ήρθαν να δικαιώσουν τήν αντίληψι αυτή τής Διευθύνσεως και του Συμβουλίου Σπουδών του Κολλεγίου του Moray House.

Το Νηπιαγωγείο χρησιμοποιείται για παρακολούθησι τής εργασίας του από τις διδασκάλισσες που θέλουν να γίνουν νηπιαγωγοί και για τήν πρακτική τους άσκησι και ψυχολογική παρακολούθησι των νηπίων. Στο Νηπιαγωγείο εφαρμόζονται οι σύγχρονες αντιλήψεις και μέθοδοι για τήν άγωγή των νηπίων. Η έρευνα σε αυτό είναι πολύ περιορισμένη.

Φοίτησι

Η φοίτησι των σπουδαστών για τους περισσότερους αρχίζει στις 12 Οκτωβρίου. Για μερικές κατηγορίες αρχίζει νωρίτερα. Έτσι για τις διδασκάλισσες π.χ. που θα φοιτήσουν για το πιστοποιητικό τής διδασκαλίας των δύο πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου (Προπαρασκευαστικό Τμήμα Δημ. Σχολείου) και για κείνες

πού θα πάρουν τον εκπαιδευτικό τίτλο της Νηπιαγωγού αρχίζουν στις 21 Σεπτεμβρίου. Τήν ίδια ημερομηνία αρχίζουν τα μαθήματα και για το δίπλωμα των Αρχηγών Νεότητας. Για ειδικευμένους διδασκάλους ελαττωματικών παιδιών, εξ άλλου, τα μαθήματα αρχίζουν στις 6 Οκτωβρίου. Το ίδιο και για σπουδαστές από τις χώρες της κοινοπολιτείας. Στις 11 Οκτωβρίου αρχίζουν τα μαθήματα των πτυχιούχων Πανεπιστημίου και άλλων Ανωτάτων Σχολών, κ.ο.κ.

Το Έβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα καταρτίζεται κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών και είναι σταθερό ως το τέλος του διδακτικού έτους, όπως σταθερές και προκαθορισμένες είναι και οι ημερομηνίες των διαφόρων εκδηλώσεων του Κολλεγίου, π.χ. των εορτών, τελετών απονομής πτυχίων και διπλωμάτων κλπ. Οι ώρες διδασκαλίας διατίθενται αποκλειστικά για τη διδασκαλία των μαθημάτων για τα οποία προορίζονται, αναγράφονται δε στο Πρόγραμμα και οι αίθουσες στις οποίες θα γίνονται τα μαθήματα αυτά.

Οι διδακτικές ημέρες είναι πέντε, όπως και για τα άλλα σχολεία της Μεγάλης Βρετανίας και το Σαββατοκύριακο (Week-end) μένει πάντα ελεύθερο για την ουσιαστική ανάπαυση διδασκόντων και διδασκόμενων. Υπάρχουν εν τούτοις Σαββατοκύριακα, που αφιερώνονται σε μορφωτικές εκδρομές και επισκέψεις εκτός της πόλεως. Τα μαθήματα αρχίζουν πάντα στις 9 π.μ., διακόπτονται στις 12 και 40' τα μεσημέρι για γεύμα και αρχίζουν πάλι στις 1 και 40' μ.μ. για να τελειώσουν στις 3 και 55' το απόγευμα. Ένα από τα απογεύματα συνήθως της Τρίτης ή της Τετάρτης αφιερώνεται σε αθλοπαιδιές και άλλες δράσεις χάριν αναψυχής. Συχνά το πρόγραμμα έχει και κενά που αφιερώνονται σκόπιμα για να πηγαίνουν οι σπουδαστές στη βιβλιοθήκη για δανεισμό και παράδοσι βιβλίων και στο Αναγνωστήριο για μελέτη. Πολλές από τις διδακτικές ώρες ή εργασία γίνεται σε μικρές ομάδες και όταν οι αίθουσες δεν επαρκούν ή τάξει χωρίζεται σε δυο Τμήματα, όποτε οι ομάδες του ενός Τμήματος παρακολουθούν το ένα μάθημα και οι ομάδες του άλλου Τμήματος άλλο μάθημα και την επομένη ώρα γίνεται εναλλαγή.

Το διδακτικό έτος χωρίζεται σε τρία τρίμηνα καθωρισμένης διάρκειας. Το 1ο τρίμηνο αρχίζει συνήθως στις 12 Οκτωβρίου και τελειώνει στις 17 Δεκεμβρίου, το 2ο τρίμηνο αρχίζει στις 11 Ιανουαρίου και λήγει στις 25 Μαρτίου και το 3ο τρίμηνο αρχίζει στις 19 Απριλίου και λήγει στις 24 Ιουνίου. Όπου προβλέπεται πρακτική άσκηση των σπουδαστών αυτή γίνεται στο τέλος του τριμήνου, που έχει ορισθεί, όποτε για την κατηγορία αυτή των ασκούμενων σταματούν τα μαθήματα νωρίτερα.

Οι φοιτώντες στα Παιδαγωγικά Κολλέγια οφείλουν να παρακολουθούν ανελλιπώς τα μαθήματα και να δείχνουν αξιοπρεπή συμπεριφορά. Επειδή η εργασία είναι είναι θεωρητική μαζί και πρακτική δεν δικαιολογούνται απουσίες, παρά μόνον αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Η παρουσία δηλ. των σπουδαστών είναι απαραίτητη για το προσωπικό τους όφελος. Ας μη ξεχνούμε ότι στα φροντιστηριακά μαθήματα γίνεται τέτοια εργασία, που δεν μπορεί να αναπληρωθεί με κανένα άλλο τρόπο μελέτης και συνεπώς όσοι τυχόν απουσιάζουν χάνουν ανεκτίμητες μορφωτικές ευκαιρίες, που δεν αποκλείεται να τους στοιχίσουν και την αποτυχία τους στις τελικές εξετάσεις... Στην πράξη πάντως οι σπουδαστές δεν απουσιάζουν ποτέ από τα μαθήματα.

Το θέμα της αξιοπρεπούς συμπεριφοράς απασχολεί πάρα πολύ την Διεύθυνση των Κολλεγίων και τα Συμβούλια Σπουδών. Όπως είδαμε και στο κεφάλαιο για τη διαδικασία της εισαγωγής στο Κολλέγιο δίδεται μεγάλη σημασία στο ήθος των μελλόντων εκπαιδευτικών. Η παρακολούθησι λοιπόν των σπουδαστών και ιδιαίτερα των

1. Οι ημερομηνίες αυτές μπορεί να μετακινηθούν ελαφρώς από έτος σε έτος, αλλά η διάρκεια των τριμήνων είναι πάντοτε η αυτή.

σπουδαστριῶν εἶναι συνεχῆς καὶ συστηματικῆ στὸν τομέα αὐτό. "Ὅσοι καὶ ὄσες σπουδάστριες δὲν συμμορφώνονται μὲ τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὶς συστάσεις τῶν καθηγητῶν τοὺς δέχονται στὴν ἀρχὴ τὶς νοθεσίες των καὶ ἂν ἐξακολουθήσουν νὰ ἀδιαφοροῦν ἀποβάλλονται ὀριστικὰ ἀπὸ τὸ Κολλέγιο. Οἱ κανονισμοὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας συνιστοῦν τὴν λήψι ὄλων τῶν μέτρων γιὰ τὴν τακτοποίησι τῶν σπουδαστῶν — καὶ ἰδιαίτερα τῶν σπουδαστριῶν — σὲ οἰκοτροφεία ἢ ἄλλα κατάλληλα καταλύματα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζονται οἱ ὅροι ὑγιεινῆς διαβιώσεως καὶ μελέτης καὶ νὰ εἶναι εὐχερῆς ἢ παρακολούθησι τους καὶ ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Κολλεγίου μὲ αὐτούς. Κάθε ἀλλαγὴ διευθύνσεως πρέπει νὰ γνωστοποιεῖται ἀμέσως στὴ Διευθυνσι τοῦ Κολλεγίου. Ἀπὸ τοὺς κανονισμοὺς ἀπαγορεύεται στοὺς σπουδαστὰς τῶν διετῶν καὶ τριετῶν κύκλων σπουδῶν νὰ ἐργάζονται ἢ νὰ παρακολουθοῦν μαθήματα στὸ Πανεπιστήμιον ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνους — πτυχιούχους ἤδη Παν) μίου — ποὺ παρακολουθοῦν τὸ Δίπλωμα Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τὸ Δίπλωμα Θεολογίας, στὴν περίπτωσι ποὺ ὑπάρχει Πανεπιστήμιον στὴν ἔδρα τοῦ Κολλεγίου. "Ἄν κανένας σπουδαστῆς ἢ σπουδάστρια θέλῃ νὰ ἐργασθῇ στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν ἢ στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐγγραφὴν συγκατάθεσι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κολλεγίου. Τὰ μέτρα αὐτὰ παίρνονται γιὰτὶ οἱ σπουδῆς εἶναι ἐπίπονες καὶ πρέπει οἱ σπουδασταὶ νὰ ἀναπαύονται κανονικὰ, ἰδίως κατὰ τὸ διάστημα τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ἐξετάσεις

Οἱ ἐξετάσεις στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια εἶναι πολλῶν εἰδῶν. Γενικὰ διῶς διακρίνονται σὲ πρακτικὰς ἐξετάσεις καὶ σὲ ἐξετάσεις γραπτὰς. Οἱ σπουδάστριες γιὰ τὸ Δίπλωμα διδασκαλίας Α) βαθμίου Ἐκπαιδεύσεως ἢ οἱ παρακολουθοῦντες προγράμματα γιὰ τὴν λήψι πιστοποιητικοῦ πρέπει (α) νὰ ἐπιτύχουν στὶς πρακτικὰς διδακτικὰς ἀσκήσεις, (β) νὰ ἐπιτύχουν στὶς γραπτὰς ἐξετάσεις στὰ θεωρητικὰ μαθήματα τοῦ κύκλου σπουδῶν τους, (γ) νὰ ἔχουν ἰκανοποιητικὴν ἐπίδοσι στὰ πρακτικὰ μαθήματα (Μουσικὴ, Τεχνικὰ κλπ.) καὶ (δ) νὰ πάρουν ἰατρικὸν πιστοποιητικὸν ποὺ νὰ φανερῶνῃ ὅτι μποροῦν νὰ διδάξουν.

Τὰ κριτήρια ἐπιτυχίας στὶς κάθε εἰδους ἐξετάσεις καθορίζει τὸ Συμβούλιον Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου. "Ὅσοι σπουδασταὶ δὲν ἐπιτυγχάνουν τὸ ἐπίπεδο ἀποδόσεως ποὺ τοὺς ζητεῖται προειδοποιοῦνται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου γιὰ τὴν ἀνεπαρκῆ ἐπίδοσι καὶ τονίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Διευθυντὴ στοὺς σπουδαστὰς ὅτι, ἂν αὐτοὶ δὲν βελτιωθοῦν, θὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Κολλέγιο. "Ἄν στὸ διάστημα ποὺ ὀρίζεται ὁ σπουδαστῆς δὲν δείξῃ σημεῖα βελτιώσεως τότε τὸ Συμβούλιον Σπουδῶν γνωρίζει τοῦτο στὸν Διευθυντὴ, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ ζητήσῃ χωρὶς καμμιὰ ἄλλη διαδικασίαν, ἀπὸ τὸν σπουδαστὴ νὰ ἀφήσῃ τὸ Κολλέγιο γιὰ πάντα. Σπουδασταὶ ποὺ δὲν παρουσιάζουν ἰκανοποιητικὴν ἀπόδοσι στὶς πρακτικὰς ἀσκήσεις — δοκιμαστικὰς διδασκαλίαις — ἢ ἀπορρίπτονται ὀριστικὰ ἢ παραπέμπονται σὲ ἐπὶ πλέον παρακολούθησι καὶ πρακτικὴν ἀσκήσιν γιὰ ἓνα τρίμηνον. "Ὅσοι πάλι ἀποτυγχάνουν στὶς γραπτὰς ἐξετάσεις ὑποχρεῶνται σὲ συμπληρωματικὰς ἐξετάσεις μετὰ ἀπὸ ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα καὶ μόνο ἂν ἐπιτύχουν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ συνεχίσουν τὶς σπουδὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους. Οἱ ἐξετάσεις αὐτὰς γίνονται μέσα στὸν Μάϊον γιὰ ὄσους τελειῶνουν τὶς σπουδὰς τοῦ ἔτους τὸ 2ο τρίμηνον (τέλη Μαρτίου) καὶ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου γιὰ ὄσους τελειῶνουν τὶς σπουδὰς τους τὸν Ἰούνιον. "Ὅταν ἡ ἀποτυχία ἐνὸς σπουδαστοῦ εἶναι γενικὴ ἢ ὁ ἴδιος ἔχει ἐπιδείξει πολὺ κακὴ διαγωγή τὸ πιὸ πιθανὸν εἶναι νὰ τὸν ἀποκλείσουν γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸν Κολλέγιο. Τοῦτο ἀφίγεται στὴν κρίσιν τοῦ Διευθυντοῦ, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Σπουδῶν τοῦ Κολλεγίου, τοῦ ὁποῦ ἄλλωστε προεδρεύει ὁ ἴδιος. Στὴν περίπτωσι πάλιν ποὺ ἓνας σπουδαστῆς ἐπεράτωσε μὲ ἐπιτυχίαν τὶς σπουδὰς του καὶ δικαιούται ἐκπαιδευτικοῦ τίτλου (διπλώματος ἢ πιστοποιητικοῦ), ἡ χορήγησι τοῦ τίτλου γίνεται μετὰ ἀπὸ

τήν έκδοσι βεβαιώσεως ἀπὸ μέρους τοῦ Διευθυντοῦ, στήν ὁποία γίνεται λόγος γιὰ τήν τακτική του φοίτησι στή διάρχεια τῶν σπουδῶν του, γιὰ τόν χαρακτήρα καί τήν διαγωγή του, γιὰ τίς σχέσεις του μέ τοὺς συσπουδαστάς του, γιὰ τήν καθαρῆ ἀρθρωσι καί ὁμιλία του καί γενικά γιὰ τὸ ὅτι ὁ ὑποψήφιος κατέχει ὅλες ἐκείνες τίς ἠθικῆς ιδιότητες πού κρίνονται ἀπαραίτητες στὸν ἐκπαιδευτικὸ λειτουργό. Ἡ βεβαίωσι αὐτὴ χρειάζεται γιὰτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πίτλους, πού πιστοποιοῦν τήν καταλληλότητα καί τὰ προσόντα ἐνὸς πτυχιούχου, ἐκδίδονται ἀπὸ τήν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας γιὰ τὴ Σκωτία.

Ἡ ζωὴ τῶν σπουδαστῶν στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια

Οἱ σπουδασταὶ τῶν Σκωτικῶν Παιδαγωγικῶν Κολλεγίων ζοῦν μὲ πλούσια σὲ βιώματα καί ἐκδηλώσεις ἐσωσχολικῆ καί ἐξωσχολικῆ ζωῆ. Παρὰ τὸ φόρτο τῆς ἐργασίας τοὺς βρίσκουν τὸν καιρὸ νὰ ψυχαγωγηθοῦν καί νὰ ἀσχοληθοῦν μέ πράγματα πού τοὺς ἐνδιαφέρουν. Ἀνάλογα μέ τὰ διαφέροντά τους οἱ σπουδασταὶ γίνονται μέλη διαφόρων Συλλόγων μέσα στὸ Κολλέγιο. Ἔτσι ἄλλοι ἀνήκουν σὲ Συλλόγους Χριστιανικοὺς, σὲ Γυμναστικοὺς Συλλόγους, στὸ Θεατρικὸ Σύλλογο ἢ στὸν Σαίξπηρικὸ Σύλλογο (πού εἰδικὰ ἀσχολεῖται μέ τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ) κ.ἄ. Οἱ Σύλλογοι αὐτοὶ λειτουργοῦν κανονικά, μόνο πού τὰ μέλη τους ἀναγεώνονται ἀπὸ χρονιά σὲ χρονιά. Κάθε Σύλλογος ἐκλέγει τὸ Διοικητικὸ του Συμβούλιο, ὅλα δὲ τὰ Συμβούλια τῶν σπουδαστῶν μετέχουν δι' ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ἀντιπροσώπων τους σὲ ἓνα δευτεροβάθμιο Συμβούλιο, πού ἀντιπροσωπεύει ὅλους τοὺς σπουδαστάς τοῦ Κολλεγίου καί ἔχει δυὸ βασικά ἔργα: α) Φέρνει σὲ ἐπαφῆ, μέ νόμιμα μέσα, τοὺς σπουδαστάς μέ τίς διάφορες ἀρχές καί ὑπηρεσίες τοῦ Κολλεγίου καί ἄλλους ὀργανισμοὺς προκειμένου περὶ ζητημάτων πού ἀφοροῦν τοὺς σπουδαστάς καί τὸ Κολλέγιο. Κάθε φορὰ πού οἱ σπουδασταὶ ἔχουν νὰ προτείνουν ἢ νὰ παραπονεθοῦν γιὰ κάτι γίνεται συνεδρίασι τοῦ Συμβουλίου τῶν Σπουδαστῶν καί ἀνάλογα μέ τήν ἀπόφασιν πού παίρνεται ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Πρόεδρος νὰ ἐνεργήσῃ μόνος του, ἐρχόμενος σὲ ἐπαφῆ μέ τίς διάφορες Ἀρχές, γιὰ τήν διευθέτησιν τοῦ θέματος πού προέκυψε. β) Πρωθεῖ, καλλιεργεῖ καί ἐνθαρρύνει μέ πολλὰ καί ποικίλα μέσα τίς δραστηριότητες καί τήν κοινωνικὴ γενικά ζωὴ τῶν σπουδαστῶν. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὑπάρχει εἰδικὸ Συμβούλιο Κοινωνικῶν Σχέσεων, πού ὀργανώνει δεξιώσεις, συνεστιάσεις, χοροὺς καί ἄλλες δράσεις καί παρέχει τήν ὑποστήριξιν του σὲ ὅλους τοὺς Συλλόγους τῶν Σπουδαστῶν, πού εἶχαν τήν πρωτοβουλία νὰ ὀργανώσουν τέτοιες δραστηριότητες. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τὸ Συμβούλιον τῶν Σπουδαστῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου ἔχει τήν εὐθύνη καί γιὰ τήν έκδοσιν τοῦ ἐτησίου περιοδικοῦ των.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Συλλόγους ἀναλαμβάνουν τὴν ψυχαγωγίαν τῶν σπουδαστῶν τοῦ Κολλεγίου, τόσο κατὰ τὸ μεσημερινὸ γεῦμα, στίς αἴθουσας ἐστίασεως, ὅσο καί κατὰ περιόδους (μὲν φορὰ τὴν ἐβδομάδα ἢ ἀνὰ δεκαπενθήμερον) μέ μουσικῆς ἐκτελέσεις, μέ δίσκους κλασσικῆς μουσικῆς, μέ κινηματογραφικῆς προβολῆς κλπ. Ὄργανώνουν ἀκόμη διάφορες ἐορτές, ὅπως εἶναι ἡ Χριστουγεννιάτικη ἐορτὴ, καί θεατρικῆς παραστάσεως στὸ θέατρο τοῦ Κολλεγίου καί πού κάποτε παρακολουθεῖ καί τὸ εὐρύτερον κοινὸ τῆς πόλεως. Ἄλλοι πάλιν Σύλλογοι κανονίζουσι φιλικῆς συναντήσεως σὲ διάφορα ἀθλήματα καί ἀθλοπαιδιὰς μέ συλλόγους ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.

Ὅλοι οἱ σπουδασταὶ μέλη τῶν διαφόρων Συλλόγων καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Σπουδαστῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου εἶναι αὐτοδικαίως καί μέλη τῆς Ἑνώσεως τῶν Σκωτικῶν Σπουδαστῶν, μίᾳς πανσπουδαστικῆς ὀργανώσεως, πού ἐξασφαλίζει στὰ μέλη τῆς πολλὰ πλεονεκτήματα, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα εἶναι καί ἡ ταυτότητα πού ἐπιτρέπει στοὺς σπουδαστάς νὰ ταξιδεύουν μέ μειωμένον εἰσιτήριο στὸ ἐσωτερικὸν καί τὸ ἐξωτερικόν, νὰ ἐξασφαλίζουσι εὐκόλως στέγη, ὅπου πηγαίνουν κ.ἄ. Ἐνθαρρύνονται ἔτσι οἱ σπουδασταὶ νὰ πραγματοποιοῦν ταξίδια στὸ ἐξωτερικόν τὸ καλοκαίρι εἴτε ἀτομικὰ

είτε κατά τμήματα με επί κεφαλῆς καθηγητάς των. Τὸν Σεπτέμβριο πού μᾶς πέρασε π.χ. μιὰ μεγάλη ομάδα σπουδαστῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ *Moray House* με ἐπί κεφαλῆς τὸν Ὑποδιευθυντὴ τοῦ Κολλεγίου ἔκαμε μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ στὴ Μεσόγειο καὶ ἔμεινε μιὰ ἐβδομάδα περίπου καὶ στὴν Πατρίδα μας, στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. Ἄλλοι σπουδασταὶ πῆγαν στὴν Ἰταλία καὶ ἄλλες χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ κίνησι αὐτὴ χρόνο με τὸ χρόνο συστηματοποιεῖται περισσότερο καὶ διαρκῶς ἀξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν, πού κάνουν ἐκδρομὲς ἔξω ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ. Τῇ κίνησι ἐνθαρρύνει καὶ ἡ Διοίκησι τοῦ Κολλεγίου, γιατί με τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ ἀδριανοὶ διδάσκαλοι τῆς Σωτίας ἀποκοῦν μιὰ πολύτιμη ἐμπειρία γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς, πού τοὺς εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ μιὰ πιδ ἀποδοτικὴ ἐργασία στὸ σχολεῖο τους. Τὸ Συμβούλιο τῶν Σπουδαστῶν κάθε Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου μετέχει στὴν Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐνώσεως Σκώτων Σπουδαστῶν με ἓνα ἀντιπρόσωπό του καὶ με δύο ἀντιπροσώπους του στὸ Γενικὸ Συμβούλιο τῆς Ἐνώσεως.

Οἱ σπουδασταὶ, ὡς μέλη τῶν διαφόρων Συλλόγων, συμπεριφέρονται πάντα με κοσμιότητα καὶ εἶναι σὲ θέσι νὰ κάνουν καλὴ χρῆσι τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν προνομίων τους. Σέβονται τοὺς καθηγητάς των καὶ περισσότερο τὴν Διεύθυνσι τοῦ Κολλεγίου, στὴν συμπαράστασι δὲ ὄλων ὑπολογίζουσι πάρα πολὺ γιὰ τὴ λύσι τῶν ἀτομικῶν καὶ τῶν γενικῶν προβλημάτων τους. Ἔτσι ἓνα Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ χωρὶς καμμίαν ὑπερβολὴ σὰν μιὰ ἐστία πολιτισμοῦ, σὰν μιὰ κυψέλη ἐργασίας, ὅπου ὁ καθένας ξέρει τὴ θέσι του, τὰ δικαιώματά του καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Ὅπως σὲ κάθε ἐπιστῆμη ἔτσι καὶ στὶς ἐπιστῆμες τῆς Ἀγωγῆς ἔχομε πρόδους, πού πρέπει νὰ γίνωνται γνωστὲς στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πού βρίσκονται στὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία ἢ καὶ στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς πού γιὰ κάποιο ἀτομικὸ λόγο ἔμειναν ἐκτὸς ὑπηρεσίας γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα. Ὅσο καὶ ἂν ἡ ἀρχικὴ βασικὴ μόρφωσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν εἶναι πλήρης μετὰ ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ἔστω καὶ ἂν παρακολουθοῦν τὰ κυκλοφοροῦντα ἔντυπα καὶ νέα βιβλία, γίνεται φανερὴ ἡ ἀνάγκη κάποιας ἐνημερώσεώς των στὰ ἰδρύματα ὅπου θεραπεύεται συστηματικὰ ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστῆμη. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἔχει διαπιστωθῆ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, τὶς Τοπικὲς Ἐκπαιδευτικὲς Ἀρχές, τοὺς Ἐπιθεωρητάς καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας στὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὀργανώνονται ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια προγράμματα καὶ σεμινάρια πάνω σὲ θέματα πού ἀναφέρονται στὴ σχολικὴ πράξι καὶ τὴν θεωρίᾳ πού τὴν στηρίζει, ἀπὸ τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας, πού ὅπως εἶδαμε ἔχουν ἀναλάβει τὴν παιδαγωγικὴ κατάρτισι ὄλων τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν τῆς χώρας αὐτῆς.

Τὰ προγράμματα αὐτὰ ἐκτελοῦνται τόσο στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους, ὅσο καὶ στὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν. Πρὸς τὸ παρὸν τὰ σοβαρώτερα ἀπὸ τὰ προγράμματα αὐτὰ ἐπιμορφώσεως καὶ ἐνημερώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς ἐξαιρέσεις, γίνονται τὸ καλοκαίρι, μετὰ τὴν λήξι τῶν μαθημάτων, γιὰ νὰ μὴ διαταράσσεται ἡ λειτουργία τῶν σχολείων. Ὑπάρχουν ὅμως ἀρκετοὶ παιδαγωγοί, πού ὑποστηρίζουσι ὅτι μετεκπαιδεύσεις τέτοιες πρέπει νὰ γίνωνται στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους, καὶ νὰ μένη τὸ καλοκαίρι γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ὥστε με ἀνανεωμένες τὶς δυνάμεις νὰ ξαναρχίζουσι πὸ Σεπτέμβριο τὰ μαθήματα. Στὴν πράξι ἐφαρμόζονται καὶ οἱ δύο τρόποι ἐπιμορφώσεως. Ἔτσι, γιὰ νὰ πάρωμε ἓνα παράδειγμα, στὸ Παιδαγωγικὸ Κολλέγιο τοῦ *Moray House* παρακολουθοῦν τὰ προγράμματα αὐτὰ περίπου 3.000 ἐκπαιδευτικοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 1.000 περίπου παρακολουθοῦν μικρὰ προγράμματα στὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους καὶ 2.000 περίπου τὰ θερινὰ προγράμματα.

Στη Σκωτία τὰ 4 μεγαλύτερα Παιδαγωγικά Κολλέγια, δηλ. τοῦ Moray House (Ἐδιμβούργο), τοῦ Dundee (στὴν ὁμώνυμη πόλι), τοῦ Aberdeen (στὴν ὁμώνυμη πόλι) καὶ τοῦ Jordan hill (Γλασκώδη) ὀργανώνουν προγράμματα θερινῶν μαθημάτων, ποὺ παρακολουθοῦν εκπαιδευτικοὶ ἀπὸ ὅλη τὴ Σκωτία ἢ ἄλλες περιοχές. Τὰ προγράμματα αὐτὰ εἶναι διαφόρου εἰδῶν. Ἀλλὰ παρέχουν κανονικὴ ἐξειδίκευσι καὶ ἀναλόγους τίτλους, ποὺ δίνουν στοὺς κατόχους τους τὸ δικαίωμα νὰ ἀπασχοληθοῦν σὲ ἄλλες ἐργασίες μὲ ἀνάλογη αὐξήσει μισθοῦ, ἄλλα παρέχουν ἀπλὴ ἐνημέρωσι στὶς τελευταῖες ἐξελίξεις τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς ψυχολογίας καὶ ἄλλα ἐπιμόρφωσι σὲ σὲ λειτουργοὺς Α) βαθμοῦ καὶ Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδευσεως. Τὰ Προγράμματα θερινῶν μαθημάτων δὲν εἶναι πάντα τὰ ἴδια, ἀλλὰ ρυθμίζονται ἀπὸ τις ἀνάγκες τῆς ἐκπαιδευσεως καὶ τὰ διαφέροντα τῶν ἰδίων τῶν εκπαιδευτικῶν. Ἀπὸ τὸ Φθινόπωρο γίνονται δεκτὲς ὑποδείξεις ἀπὸ τοὺς εκπαιδευτικοὺς γιὰ τὴν ὀργάνωσι καὶ λειτουργία προγραμμάτων ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρουν εἴτε πάνω σὲ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν στὴ διδακτικὴ τους ἐργασία εἴτε πάνω σὲ θέματα, στὰ ὁποῖα θέλουν νὰ ἐνημερωθοῦν, εἴτε τέλος σὲ μαθήματα, ποὺ τοὺς δίνουν κάποια ἐξειδίκευσι, ποὺ κοστὰ στὰ ἄλλα ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα καὶ τὴ βελτίωσι τῶν μισθῶν τους. Ὑποδείξεις δέχονται ἀκόμη τὰ Κολλέγια καὶ ἀπὸ τις ἐπίσημες Ἐκπαιδευτικὲς Ἀρχές, ἢ ἄλλες ὑπηρεσίες καὶ Ὀργανώσεις, ποὺ ἔχουν ἄμεση ἀνάγκη στελεχῶν μὲ εἰδικὴ κατάρτισι, ἢ ὁποῖα μπορεῖ νὰ δοθῆ ἀπὸ τὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια. Ὅταν παρουσιασθῆ ἐπαρκὴς ἀριθμὸς ἐνδιαφερομένων τότε τὸ πρόγραμμα μαθημάτων τῆς κατηγορίας αὐτῆς περιλαμβάνεται στὸ ἔντυπο θερινῶν μαθημάτων ποὺ κυκλοφορεῖ καὶ ἀποστέλλεται στοὺς εκπαιδευτικοὺς τῆς Σκωτίας, διὰ τῶν Διευθυντῶν τῶν σχολείων. Οἱ εκπαιδευτικοὶ κατόπιν συμπληρώνουν ἔντυπες αἰτήσεις καὶ τις στέλλουν στὸν Ὑποδιευθυντὴ (vice principal) τοῦ Κολλεγίου τῆς ἐκλογῆς των μέχρι τέλος Ἀπριλίου περίπου. Ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν σύνταξι τοῦ προγράμματος τῶν θερινῶν μαθημάτων, ταξινομεῖ τις αἰτήσεις καὶ ἐπιστατεῖ στὴν ὅλη προεργασία γιὰ τὴ λειτουργία τῶν προγραμμάτων τῶν θερινῶν μαθημάτων στὴ διάρκεια τῶν 3 πρώτων ἐβδομάδων τοῦ Ἰουλίου.

Τὰ θερινὰ μαθήματα παρέχονται δωρεάν. Μόνον ἀν χρειασθῆ χρησιμοποιήσι συγκοινωνιακοῦ μέσου οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐπιβαρύνονται μὲ τὸ σχετικὸ εἰσιτήριο, πρᾶγμα ποὺ γίνεται συνήθως γιὰτὶ τὸ Κολλέγιο ὀργανώνει καὶ ἐπισκέψεις μορφωτικοῦ διαφέροντος. Στους προσερχομένους ἐξασφαλίζεται στέγη στὰ Οἰκοτροφεία τῶν Κολλεγίων, ὅπου ὑπάρχουν καὶ τροφή μὲ πληρωμή. (Τὰ ἐξοδα αὐτὰ ἀνέρχονται σὲ 600 δραχμὲς τὴν ἐβδομάδα). Στὸ διάστημα τῶν θερινῶν μαθημάτων λειτουργεῖ καὶ τὸ ἐστιατόριο τοῦ Κολλεγίου, ποὺ δίνει γεύματα σὲ χαμηλὲς τιμές.

Γιὰ νὰ σχηματίσῃ ὁ ἀναγνώστης μιὰν ἰδέαν ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας ποὺ γίνεται στὰ Παιδαγωγικά Κολλέγια στὴ διάρκεια τῶν θερινῶν μαθημάτων καὶ σεμιναρίων θὰ παραθέσω πῶς κάτω τὸ Πρόγραμμα τοῦ θέρους τοῦ 1965 τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου τοῦ Moray House (1).

Α) Προγράμματα Ἐξειδικεύσεως

Τὰ Προγράμματα αὐτὰ διαρκοῦν 6 ἐβδομάδες καὶ χωρίζονται σὲ δυὸ κύκλους ἢ σειρὲς μαθημάτων, μιὰ γιὰ κάθε καλοκαίρι. Γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὁ ἐνδιαφερόμενος εκπαιδευτικὸς τὴν πρώτην σειράν πρέπει νὰ ἔχη διδακτικὴν πεῖρα τοῦλάχιστον 1 ἔτους καὶ νὰ ἐργασθῆ τὸ προσεχὲς ἔτος γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὸ ἐπόμενο καλοκαίρι τὴν δευτέραν σειράν τῶν μαθημάτων. Ὅσοι παρουσιάζουν ἱκανοποιητικὴν ἐπίδοσι στὰ μαθήματα αὐτὰ μποροῦν νὰ πάρουν τὸν ἀνάλογο τίτλο ἐξειδικεύσεως, ποὺ ση-

1. Βλέπε σχετικὸν φυλλάδιον τοῦ Moray House : Courses for Teachers in Service, Summer Vacation, 1965.

μαίνει ένα επί πλέον προσόν για την βελτίωσι τῆς θέσεώς των καὶ τοῦ μισθοῦ των. Στὸ Κολλέγιο τοῦ Moray House λειτούργησαν τὸ περασμένο καλοκαίρι (1965) τὰ ἑξῆς προγράμματα μαθημάτων:

1) Μέθοδοι ἐργασίας στὸ Προπαρασκευαστικὸ Τμήμα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου (Infant School Methods) (2ος κύκλος μαθημάτων ἀπὸ 5 ἕως 23 Ἰουλίου, 75 διδακτικὲς ὥρες). Οἱ διδασκάλισσες ποὺ παρακολουθοῦν καὶ τοὺς δυὸ κύκλους μὲ ἐπιτυχία ὑποβάλλουν αἴτησι στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας γιὰ τὴ Σκωτία γιὰ τὴν ἀπόκτησι πιστοποιητικοῦ ἐξειδικευμένης διδασκαλίσεως, ἱκανῆς νὰ διδάξῃ στὶς 2 πρώτες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου (Infant Department).

2) Ἡ Διδασκαλία τῶν καθυστερημένων παιδιῶν στὰ Σχολεῖα τῆς Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως (2ος κύκλος μαθημάτων ἀπὸ 5 ἕως 23 Ἰουλίου 75 διδακτικὲς ὥρες). Ὅσοι παρακολουθήσουν ἐπιτυχῶς τοὺς δυὸ κύκλους θερινῶν μαθημάτων, γιὰ νὰ λάβουν τὸν ἀνάλογο τίτλο ἐξειδικεύσεως ὑποβάλλουν αἴτησι στὸν Διευθυντὴ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Κολλεγίου ποὺ ὑπάγεται τὸ σχολεῖο ὅπου ἐργάζονται οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Β) Συμπληρωματικὰ προγράμματα στὶς μεθόδους διδασκαλίας τῶν μαθημάτων Ἀγγλικῆς, Ἱστορίας, Γεωγραφίας καὶ Μαθηματικῶν στὰ σχολεῖα τῆς Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως

Τὰ προγράμματα αὐτὰ ἀφοροῦν στὴ διδασκαλία τῶν μεθόδων διδασκαλίας διαφόρων μαθημάτων σὲ ὅσους διδάσκουν στὰ σχολεῖα τῆς Β) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὅποια τοὺς δίνουσι τὸ δικαίωμα νὰ θεωρηθοῦν προσοντούχοι στὸν κλάδο ποὺ διδάσκουν. Τὸ περασμένο καλοκαίρι λειτούργησαν 4 τέτοια προγράμματα μαθημάτων, τὰ ἑξῆς:

3) Μέθοδοι διδασκαλίας τῆς Ἀγγλικῆς, (5 ἕως 16 Ἰουλίου, 20 διδακτικὲς ὥρες).

4) Μέθοδοι διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας (στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα).

5) Μέθοδοι διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας (στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα).

6) Μέθοδοι διδασκαλίας τῶν Μαθηματικῶν (στὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα).

Γ) Προγράμματα ἐνημερώσεως καὶ ἀπλῆς ἐπιμορφώσεως

Τὰ προγράμματα αὐτὰ ἀναφέρονται σὲ 38 θέματα καὶ κράτησαν 1 ἕως 2 ἐβδομάδες. Σκοπὸς τους ἦταν ἡ ἐνημέρωσι τῶν ἐκπαιδευτικῶν σὲ ποικίλα θέματα διδακτικῆς κυρίως φύσεως, σύμφωνα μὲ τὶς ἐκπαιδευτικὲς ἀνάγκες ἢ τὰ διαφέροντα τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπαρίθμησί τους:

7) Μαθηματικὰ Δημοτικοῦ Σχολείου: (5 ἕως 9 Ἰουλίου). Γίνεται μιὰ πρώτη εἰσαγωγή στὸν τρόπο διδασκαλίας τῶν Μαθηματικῶν στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ μαζὶ πρακτικὴ ἐργασία στὴν τάξι.

8) Μαθηματικὰ Δημοτικοῦ Σχολείου (2ος κύκλος γιὰ προχωρημένους) (5 ἕως 9 Ἰουλίου). Τὰ μαθήματα αὐτὰ παρακολουθοῦν μονάχα ἐκπαιδευτικοὶ ποὺ παρακολούθησαν τὸ προηγούμενο καλοκαίρι τὸν 1ο κύκλο. Ἡ ἐργασία γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ διαλογικὴ συζήτησι, ποὺ τὴν πλουτίζουν μὲ τὴν πείρα τους οἱ ἀσκούμενοι.

9) Εἰσαγωγή στὸ νέο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα τοῦ μαθήματος τῶν Ὀρθοσκευτικῶν στὶς Μέσες καὶ Ἀνώτερες τάξεις τοῦ Δημοτ. Σχολείου (12 ἕως 16 Ἰουλίου).

10) Εἰσαγωγή στὸ νέο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα τοῦ μαθήματος τῶν Ὀρθοσκευτικῶν στὶς Μέσες καὶ Ἀνώτερες τάξεις τοῦ Δημοτ. Σχολείου (12 ἕως 16 Ἰουλίου).

11) Ἡ Βιβλιοθήκη στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο: (5 ἕως 9 Ἰουλίου): Τὰ μαθήματα αὐτὰ σκοπὸ ἔχουσι νὰ βοηθήσουν τὸν διδάσκοντα στὴν ἀξιοποίησι τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης στὴν καθημερινὴ διδακτικὴ του ἐργασία. Τὰ παραδίδουσι σχολικοὶ βιβλιοθηκῆριοι καὶ διδάσκαλοι ποὺ ἔχουσι πείρα στὴ χρησιμοποίησι τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης.

12) Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Γαλλικῶν στό Δημοτικό Σχολεῖο (5 ἕως 9 Ἰουλίου). Τά μαθήματα αὐτά ἐξοικειώνουν τοὺς ἐκπαιδευτικούς πού θά θελήσουν νά διδάξουν τὸ μάθημα τοῦτο μέ τίς μεθόδους καί τὰ ὀπτικο-ἀκουστικά μέσα διδασκαλίας τῆς Γαλλικῆς γλώσσας.

13) Τὸ κέντημα στήν ἀγωγή καί τῆ διδασκαλία (5 ἕως 9 Ἰουλίου): Εἰσάγει τῆ διδασκάλισσα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολεῖου στή χρῆσι τῶν συγχρόνων μεθόδων διδασκαλίας τοῦ μαθήματος καί στή νέα διδακτέα ὕλη.

14) Ἡ διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας στό Δημοτικό Σχολεῖο (5 ἕως 9 Ἰουλίου). Τά μαθήματα αὐτά κατατοπίζουν τὸν διδάσκοντα στή χρῆσι τῆς νέας μεθόδου διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας, πού βασιζέται στή σπουδῆ μιᾶς περιοχῆς ἀπὸ γεωγραφικῆ ἀποψι μέ τὴν τριμερῆ πορεία τῆς παρατηρήσεως, τῆς καταγραφῆς καί ἐρμηνείας τῶν παρατηρουμένων. Πρόκειται γιὰ τὴν μύησι τοῦ διδάσκοντος στή χρῆσι τῆς εὔρετικῆς μεθόδου διδασκαλίας, πού θέτει τὸ παιδί στή θέσι τοῦ ἐρευνητοῦ καί διεγείρει καί διατηρεῖ σὲ αὐτὸ τὴν χαριτωμένη περιέργεια, πού εἶναι χαρακτηριστικὴ τοῦ ἐρευνητικοῦ πνεύματος καί συνάμα βοηθεῖ τὸν μαθητὴ στήν εὔρεσι τρόπων ἐκφράσεως τῆς προσωπικῆς του ἐμπειρίας, ὅπως αὐτὴ πλουτίζεται ἀπὸ τὴν κατευθυνομένη παρατήρησι.

15) Νέαι μέθοδοι καί μέσα διδασκαλίας στὰ Ὀλιγοθέσια (ἢ Ἀγροτικά ὅπως τὰ λένε) Δημοτικά Σχολεῖα (16-23 Ἰουλίου).

16) Οἱ Τέχνες στή διδασκαλία (19 ἕως 23 Ἰουλίου): Τά μαθήματα αὐτά παρακολουθοῦν ἐκπαιδευτικοὶ πού διδάσκουν στὰ Δημοτικά Σχολεῖα ἢ σὲ ἀδύνατους μαθητὰς ἄλλων σχολείων. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ διδασκόμενα θέματα συσχετίζονται μέ τὸ Πρόγραμμα τῶν ἄλλων μαθημάτων τοῦ σχολικοῦ Προγράμματος καί μέ τὴ μάθησι ἀπὸ μέρους τοῦ παιδιοῦ «διὰ τοῦ πράττειν».

17) Μαθήματα στίς μεθόδους διδασκαλίας στό Δημοτικό Σχολεῖο γιὰ ἐκπαιδευτικούς πού πρόκειται νά ξαναδιδάξουν στό Δημοτικό Σχολεῖο (12 ἕως 23 Ἰουλίου, 40 διδακτικὲς ὥρες), ὕστερα ἀπὸ μακρὰ παραμονή ἐκτὸς ὑπηρεσίας.

18) Τελευταῖες ἐξελίξεις στίς πρώτες βαθμίδες τῆς Α) βαθμοῦ Ἐκπαιδεύσεως (5 ἕως 16 Ἰουλίου, 40 διδακτικὲς ὥρες): Τά μαθήματα αὐτά προορίζονται γιὰ διδασκάλους Δημοτικῶν σχολείων καί εἰδικῶν σχολείων καί γιὰ Διευθυντὰς σχολείων καί τοὺς βοηθοὺς των καί τοὺς ἐνημερώνουν πάλιν στίς τελευταῖες ἐξελίξεις στήν ἐκπαίδευσι τῶν παιδιῶν ἡλικίας 5 ἕως 9 ἐτῶν κυρίως σὲ θέματα διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων καί τῆς ψυχολογίας τῆς ἡλικίας αὐτῆς.

19) Ἡ μέθοδος διδασκαλίας τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ Cuisenaire (5 ἕως 9 Ἰουλίου). Τά μαθήματα αὐτά προορίζονται γιὰ ἐκπαιδευτικούς πού γιὰ πρώτη φορά θά διδάξουν ἀριθμητικὴ μέ τὴ μέθοδο Cuisenaire καί περιλαμβάνουν πρακτικὴ ἀσκησι τῶν παρακολουθούτων σπουδαστῶν στή χρῆσι τοῦ σχετικοῦ ὕλικου κατὰ τὴν ἐκτέλεσι τῶν 4 πράξεων τῆς Ἀριθμητικῆς ἐπὶ ἀκεραίων καὶ δεκαδικῶν καθὼς καί ὑποδειγματικὴ διδασκαλία σὲ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολεῖου.

20) Ἡ μέθοδος διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀναγνώσεως (12 ἕως 16 Ἰουλίου): Στὴ σειρά τῶν μαθημάτων αὐτῶν περιλαμβάνεται καί ἓνα σεμινάριο στό ὁποῖο μιλοῦν διδασκάλισσες πεπειραμένες στή χρῆσι τῆς μεθόδου διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀναγνώσεως.

21) Στοιχειώδη στατιστικά (12 ἕως 15 Ἰουλίου, 4 ὥρες).

22) Ἡ διδασκαλία τῆς Ἀλγεβρας καί τῶν λογαριασμῶν μέ μικρὲς ἀριθμητικὲς μηχανές (12 ἕως 16 Ἰουλίου, 22½ διδακτικὲς ὥρες). Τά μαθήματα αὐτά διδάσκονται ἀπὸ καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου στίς αἰθουσες τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Μαθηματικῶν καί ἀποσκοποῦν στό νά κάμουν τοὺς διδάσκοντας τὴν Ἀλγεβρα διορατικούς στὸν τρόπο τῆς σύγχρονης διδασκαλίας της. Ἀκόμη στὰ μαθήματα αὐτά διδάσκονται οἱ ἐκπαιδευτικοὶ τὸν τρόπο χρήσεως καί τὰ πλεονεκτήματα τῶν μικρῶν ἀριθμομηχανῶν.

23) Ἡ διδασκαλία τῶν Συγχρόνων Σπουδῶν στὰ Γυμνάσια (5 ἕως 16 Ἰου-

λιου). Το μάθημα αυτό είναι ένα αμάλγαμα γνώσεων από την 'Ιστορία, την Γεωγραφία και στοιχεία Οικονομικής, που διδάσκονται στους μαθητές εκείνους των σχολείων Β) βαθμού 'Εκπαιδευσεως που δεν θέλουν να παρακολουθήσουν 'Ιστορία και Γεωγραφία από την Γ' τάξη του Γυμνασίου και πέρα. Πρόκειται δηλ. για ένα σχετικά νέο μάθημα στο πρόγραμμα. Το σεμινάριο παρακολουθούν καθηγηται 'Ιστορίας και Γεωγραφίας. (20 διδακτικές ώρες).

24) Μαθήματα σχετικά με το ανέθασμα κλπ. θεατρικών έργων (12 έως 23 'Ιουλίου, 20 διδακτικές ώρες) : Σκοπός των μαθημάτων αυτών είναι να δώσουν στον εκπαιδευτικό Β) βαθμού 'Εκπαιδευσεως πρακτικές γνώσεις στον τρόπο παραγωγής θεατρικών έργων σε σχολεία της Β) βαθμού 'Εκπαιδευσεως και περιλαμβάνουν μαθήματα οργανώσεως μίας θεατρικής παραστάσεως, εκλογής των καταλλήλων έργων, τεχνικής ήθοποιας και παρουσιάσεως ενός έργου.

25) 'Οπτικο-άκουστικά μέσα διδασκαλίας Συγχρόνων Ξένων Γλωσσών (5 έως 9 'Ιουλίου, 10 διδακτικές ώρες). 'Ενδιαφέρει τους διδάσκοντας ξένες γλώσσες στα σχολεία της Β) βαθμού 'Εκπ)σεως.

26) 'Η διδασκαλία της Βιολογίας στις δυο πρώτες γυμναστικές τάξεις (5 έως 9 'Ιουλίου, 20 διδακτικές ώρες) :

27) 'Η διδασκαλία της Βιολογίας στις ανώτερες βαθμίδες της Β) βαθμού 'Εκπαιδευσεως (12 έως 16 'Ιουλίου, 25 διδακτικές ώρες).

28) 'Η διδασκαλία της Χημείας στο 3ο και 4ο έτος σύμφωνα με το έναλλασόμενο 'Αναλυτικό Πρόγραμμα (5 έως 9 'Ιουλίου, 25 ώρες διδασκαλίας). Προορίζεται για καθηγητές Χημείας σε σχολεία Β) βαθμ. 'Εκπ)σεως.

29) 'Η διδασκαλία της Φυσικής στο 3ο και 4ο έτος σύμφωνα με τὰ έναλλασόμενο 'Αναλυτικό Πρόγραμμα Σχολείων Β) βαθμού (12 έως 16 'Ιουλίου 1965, 25 διδακτικές ώρες).

30) 'Ηλεκτρονική για καθηγητές των Φυσικών (19 έως 23 'Ιουλίου, 25 διδακτικές ώρες)

31) Τα Λατινικά στις τρεις πρώτες τάξεις των Σχολείων Β) βαθμού 'Εκπαιδευσεως (5 έως 9 'Ιουλίου, 20 διδακτικές ώρες).

32) Σχέδιο στο 'Υπαιθρο και ζωγραφική τοπίων (5 έως 16 'Ιουλίου, 30 διδακτικές ώρες).

33) 'Η άπλη φωτογραφία και οι εφαρμογές της φωτογραφικής τέχνης στα σχολεία (5 έως 16 'Ιουλίου, 30 διδακτικές ώρες).

34) 'Η καλή γραφή — θεραπευτικά μαθήματα για εκπαιδευτικούς (5 έως 16 'Ιουλίου, 10 διδακτικές ώρες). Σκοπός των μαθημάτων αυτών είναι να βοηθηθούν οι διδάσκαλοι στη βελτίωση του γραφικού των χαρακτήρος, να πάρουν οδηγίες για τὸ πῶς θὰ γράφουν στον πίνακα, πῶς ὅταν κάνουν χάρτες κλπ.

35) Παιδαγωγική Κοινωνιολογία (5 έως 16 'Ιουλίου, 20 διδακτικές ώρες). Τα μαθήματα που διδάσκονται την α' εβδομάδα σκοπό έχουν να βοηθήσουν τὸν διδάσκαλο να κατανοήσει βαθύτερα τὴν κοινωνία μέσα στην ὁποία ζοῦν και αναπτύσσονται μαθηταί του, ἐνῶ τὰ μαθήματα που διδάσκονται τὴ β' εβδομάδα ἀποβλέπουν κυρίως στην ἐξέταση τοῦ ρόλου τοῦ εκπαιδευτικοῦ μέσα στην τάξη του, στο σχολεῖο και στο ὄλο εκπαιδευτικό σύστημα. Γενικά τὰ μαθήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴ θεωρητική βάση τοῦ προγράμματος θερινῶν μαθημάτων για τὸ Σχολεῖο και τὴν Κοινότητα.

36) Τὸ Σχολεῖο και ἡ Κοινότητα (5 έως 16 'Ιουλίου, 20 διδακτικές ώρες) : Τα μαθήματα αὐτὰ προορίζονται για τὸς εκπαιδευτικούς που ἐνδιαφέρονται για τὴν συμβουλευτική ἐργασία τοῦ διδασκάλου ἢ για τὴν σχολική ἐργασία με τὸ σύστημα τῶν ομάδων και ὀργανώνονται σε συσχετισμὸ με τὰ μαθήματα τοῦ προηγούμενου προγράμματος. (ἀρ. 35).